

Mt Sefton 3151 möh, höjer sig två och en halv kilometer över flodslätten vid Hooker river. Vägen slutar vid branten där turistbyn Mount Cook ligger.

NYA ZEELAND

Med bil genom Midgård

Text och foto Claes Grundsten

Det sägs att det finns 20 gånger fler får än människor i Nya Zeeland.

fåglar som lilla fläckiga kiwin och den orädda maweka, och i träden flaxar papegojan kaka. Reservatets skyddade dalravin har två uppdämda sjöar som bildar en biotop för endemiska andfåglar och i skogen återplanteras bara naturligt förekommande träd. Under promenaden ser jag många fåglar, men kiwin är nattaktiv och hörs bara på kvällsexkursionerna. – Vi har en skötselplan som sträcker sig 500 år framåt i tiden. Man måste ha ett långt perspektiv i naturvården, säger Nigel, och jag nickar förtjust. Aldrig tidigare har jag hört talas om en framförhållning i den skalan.

Vid Marlborough Sounds, i nordöstra hörnet av Sydön ligger nästa naturskyddsområde i min väg. Färjan från Wellington till Picton har fört mig tre timmar över Cooksundet mellan öarna, och nu glider båten in i det nästan fjordliknande och djupt inskurna systemet av vikar. Resliga höjdryggar inramar vattnet, och branterna är beskogade med amerikanska tall avsedd för skogsbruk. På flera ställen lyser hyggen som nakna ärr, men bortsett från detta är det storvulna landskapet mycket naturskönt och grönt. Och den marina miljön har fridlysts för sin artrikedom, något jag får erfara under en delfinsafari dan därpå. Vi färdas med en snabb motorbåt till Long Island Marine Reserve för att skåda fåglar, pälsälar och delfiner. Målet är ön Motuara. Systemet av vikar i Marlborough Sounds formar en stor labyrint med vattenvägar och längs kustbergens fot ligger små isolerade paradisstränder.

Ön vi kommer till är liten, högst och fri från däggdjur. Här genomför Nya Zeelands naturvårdsverk, "Department of Conservation (DOC)", en räddningsinsats för några hotade arter. Det är en groda, en geckoödlå, och fåglarna "South island Saddleback" och brun kiwi. Vi klättrar på en brant stig upp till öns topp, ser en "saddleback" och får en vidunderlig utsikt över Cooks sund och vattenlabyrinten. På andra sidan en av fjärdarna framträder stranden i Ships Cove. Där landsteg James Cook för första gången på Nya Zeeländsk mark, och där kan en modern turist kliva i land för att börja sin vandring på Queen Charlotte Walk, en sju mil lång lättgången stig som leder till strålande utsiktspunkter och glittrande stränder. Under båtfärden tillbaka letar vi upp en grupp med Hectors delfin, världens minsta och mest sällsynta delfinart; bara 7000 individer

▷ **S**edd från utsiktsberget Mount Victoria är Wellington en stor stad – i det lilla formatet. Nere vid hamnen samlas höghusen till en kompakt "skyline", med kontor och regeringsbyggnader. Den promenadvänliga citykärnan ligger mellan vattnet och omgivningens gröna höjder. I övrigt består staden mest av villor som klänger i branterna och erbjuder sina ägare makalösa vyer. En av de vackraste huvudstäderna i världen är det nog. Att den blev ett rikssäte i Nya Zeeland berodde på risken för nationell splittring. Ölandet var på väg att klyvas i två nationer. 1886 flyttade man därför parlamentet och regeringen från Auckland till Wellington. Den senare platsen hade varit bebodd av maorier sedan 900-talet och låg mitt emellan nord- och sydspetsen i den nymornade nation som maorierna kallar Aotearoa. Hamnen i Wellington var väl skyddad från Antarktiska stormar.

Med sina 164 000 innevånare är den tredje största staden i Nya Zeeland. Bussguiden från Wellington Rover Tours ger oss bakgrunden, men framförallt vill hon berätta att skogen under Mount Victoria figurerar som bakgrund i världsberömda filmtrilogin "Sagan om ringen". På instrumentbrådan i bussen står trollkarlen Gandalf i form av en docka. Trycker man på en knapp ropar dockan under ryckig kroppsrörelse: "You shall not pass." Sagans tappre frihetsförsvare har blivit en fetisch i Nya Zeeland.

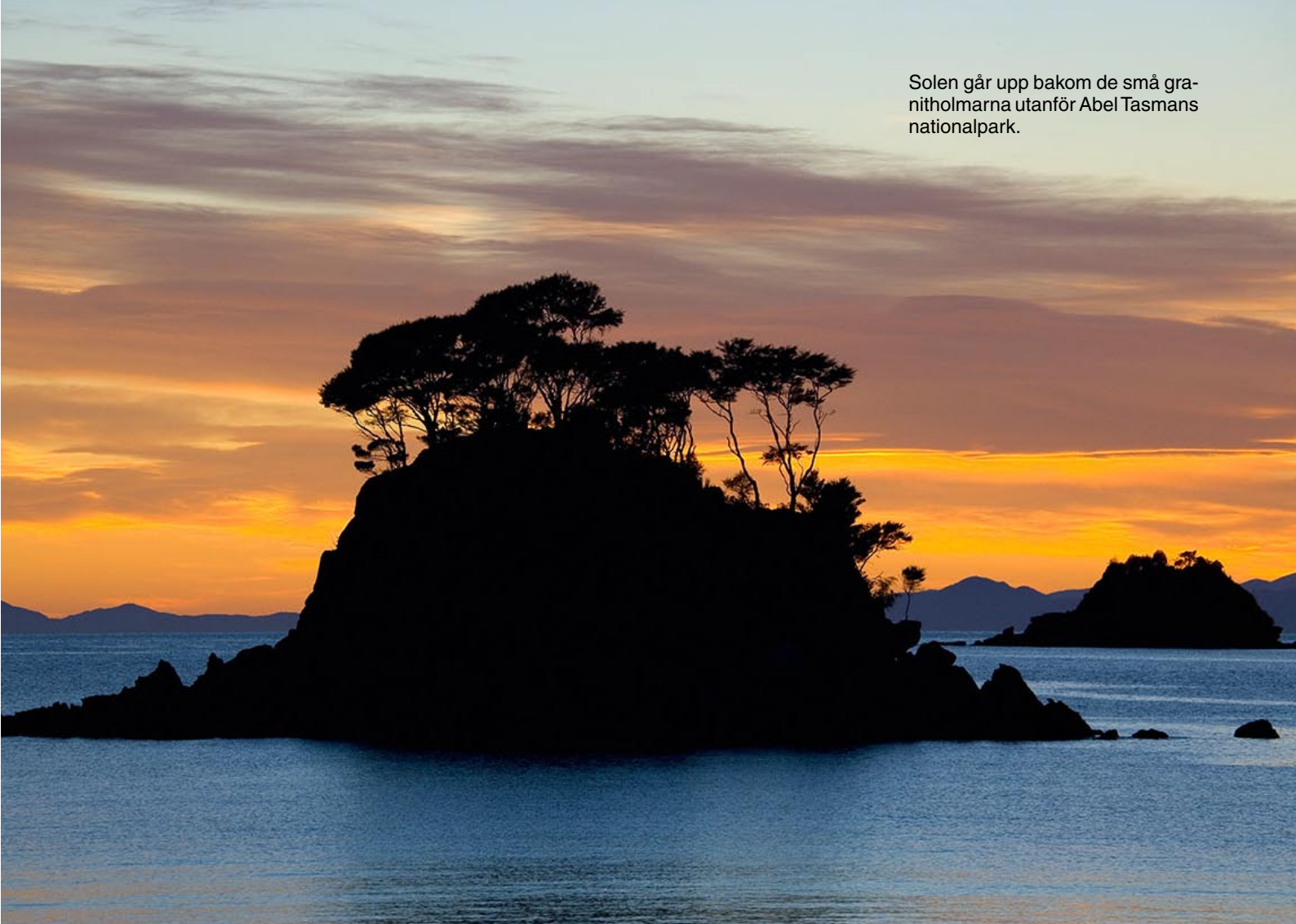
Vi passerar regissören Peter Jacksons ganska opretentiösa villa och ser Oscarstatyetten i ett fönster. För att vara en nationalhjärte är han sympatiskt vanlig, denne fryntlige man som förvandlat Nya Zeeland till ett Midgård i omvärldens ögon. Under min långa bilresa genom den vykortsvackra Sydön är Tolkiens saga ofta närvarande. Och jag tänker att det knappast finns en proffsigare turist-

myndighet än den i Nya Zeeland, eller vem det nu är som så skickligt utnyttjat filmen för att placera landet i världsresenärernas medvetande. Nya Zeeland har förvandlats till Midgård, Gandalfs hemland. Och en nation som dessutom hyllar en bergsbestigare som sin mest respekterade medborgare, ja en sådan nation är oemotståndlig, åtminstone i mina ögon. Jag tänker på Sir Edmund Hillary, förste människa på Mount Everest, filantrop och världskändis, tidigare med sitt konterfej på dollarsedlarna. Inte konstigt att man lätt slösar med superlativer. Aotearoa älskar man från första stund. Ett vänligare, vackrare och säkrare land att resa i finns inte.

Samtidigt blir jag som biolog lite kluven när jag tänker på hur påverkad naturen är i stora delar av Nya Zeeland. Skogar har huggits ned, vattendrag reglerats och införda växter och djur har berört ekosystemen nästan överallt i landet. Numera satsar man dessbättre mycket på naturvård och stora ytor är skyddade som nationalparker. I sevärda Karori Wildlife Sanctuary, 10 minuter från centrum i Wellington försöker man återfå den ursprungliga faunan och floran. Nigel Young visar mig runt i den frodiga floddalen som genom en privat fond köpts in från maorierna. Reservatet ligger intill stadens förorter och omges av ett 6,5 kilometer långt finmaskigt stängsel som hindrar däggdjur att ta sig in. Möss, kaniner, hermeliner och opossumrättor hålls borta av detta synnerligen effektiva bygge.

Före européernas intåg i Nya Zeeland bestod den högre djurvärlden på land av bara fåglar och några skinködlor. Genom satsningen i Karori vill man nu ge flera av dessa inhemska arter ett frirum från däggdjuren, särskilt från hermelinen som går hårt åt ägg och ungfåglar. I området har man infört hotade och vinglösa

Solen går upp bakom de små granitöarna utanför Abel Tasman nationalpark.

En morgontidig färja från Wellington glider sakta på Marlborough Sound mot Picton.

Från Mount Victoria ser man hur höghusen i Wellington kantar vattenfronten i hamnen.

Från betesmarkerna utanför turistbyn Fox Glacier ser man Mount Tasman som är landets tredje högsta berg 3491 möh. Med sina beskogade sluttningar är denna västsida av Sydalperna grönare än den torrare östsidan.

En grupp paddlare surfar in med stigande tidvatten mot en strand. Det är populärt att paddla kajak längs kusten i nationalparken Abel Tasman.

finns kvar. Ett tiotal lattjar i bogsvallet bredvid oss till allmän förnöjelse.

I det lilla samhället Picton, där färjorna mellan Syd- och Nordön ankommer och avgår med jämna mellanrum dygnet runt, hämtar jag ut en hyrbil och fortsätter sedan söderut på huvudvägen, genom ett kuperat skogsbrukslandskap fram till jordbruksbygden i Marlborough, landets största vindstrukt. Vid staden Blenheim breder plantagerna ut sig över plattlandet som omringas av fjärran bergskedjor. Här möter jag en av Nya Zeelands föredömligt många turistentreprenörer, Will Parson som driver enmansbolaget Driftwood Eco-Tours. Han var farmare från början, bördig från en familj som har bott i Marlborough sedan slutet av 1800-talet. Nu i övre medelåldern har han börjat guida turister i omgivningarna kring Blenheim. Sina kunder får han från hotellen. Det är resenärer som vill ut i naturen.

Vi åker fyrhjulsdrivet på en traktorväg till Big Lagoon, ett fågelrikt marskland som översvämmas av saltvatten, och skiljs från havet genom en smal landtunga. Skoglösa höjder som betas av får dominerar i landskapet. Genom sina goda kontakter med markägarna har Will tillgång till platser som ingen kan nå privat. Vi stannar vid klippan White Bluff där havet svallar suckande. Will och en tillfällig medarbetare leder mig in en trång kanjon, långt från allfarvägarna. Vi följer den smala klyftan en bra bit genom sval skugga, och jag upplever en känsla av genuin naturkontakt, och upp-täckarglädje fjärran från alla tillrättalagda dragplåster. Denna svåråtkomliga och spännande ravin kommer aldrig locka till sig massorna, men att gå i denna avkrok med en lokal guide som talar varmt om sin hemtrakt, blir en upplevelse att minnas. På väg tillbaka till Blenheim berättar Will om vinodlingens förutsättningar. Sauvignon blanc och pinot noir är de bästa druvorna här, säger han.

Min färd fortsätter västerut längs Mriksväg 6. Långa sträckor rullar jag som vägens riddare ensam över höga bergskedjor, solo upp och ned på svindlande serpentinslingor fram till staden Nelson, den största på norra delen av Sydön, och vidare till Abel Tasman, den minsta men mest besökta av landets 14 nationalparker. Byn Kaiteriteri vid Tasmanbukten är en bra utgångspunkt för upptäcktsfärder i området. Den är också

en gyllene semesterort, med flotta villor, inbjudande sandstrand, campingplats och småhotell. Hit kommer jag för att paddla och vandra i nationalparken som är berömd för sina stränder, granitklippor och attraktiva vandringsleder. Men jag börjar med kajakpaddling.

Först åker vi snabbgående båt från Kaiteriteri till Tonga Beach. På vattnet är det en livlig trafik, och jag får senare höra att båtarna är ifrågasatta. Parkförvaltningen vill stoppa trafiken, som ljuder högt och stör friden. Men bekvämt är det, och gruppen jag kommer med, hoppar av på stranden där kajakerna ligger upplagda. Kosan går först till sälkolonin på Tonga Island där pälssälarna simmar piggt nära våra farkoster. Därifrån förs vi med vindens hjälp och under lättsam paddling till Bark Bay för bad och lunch, medan tidvattnet stiger.

Innanför stranden välver sig höjderna klädda i en skog som nu är på väg in i ett naturligt tillstånd. Tidigare har maorier och nybyggare bränt och röjt bland träden. Vid Awaroa Bay lite längre norrut, hade ursprungsbefolkningen levtt 500 år som enkla samlare, när holländaren Abel Tasman ankrade där den 18 december 1642. Han förlorade några män i en skärmytsling, och seglade sedan vidare för att aldrig återkomma. Vid mitten av 1800-talet dök de första nybyggarna upp på samma plats. I dag finns här ett vildmarkshotell dit folk flyger helikopter för att vistas bekvämt i nationalparken.

Målet för vår kajaktur är Torrent Bay söder om Awaroa Bay. Där har företaget Wilsons Experiences tillstånd att driva ett världhus. Familjen Wilson är ättlingar till de första nybyggarna i Awaroa Bay. Deras hus vid stranden är numera ett

bekvämt chateau i denna inbjudande vildmark. Härifrån vandrar vi nästa dag söderut längs kusten. Den drygt fem mil långa Abel Tasman Coastal Track är en av Nya Zeelands nio officiella "Great Walks". Dessa administreras av DOC och är väl underhållna stigar, med hyttor att sova i. Vi går över en höjd med strålande sikt mot kusten och Tasmanbukten på vars andra sida höga berg putar upp. Paradisfärden avslutas i Kaiteriteri, där den började.

Med bilen åker jag nu söderut längs Sydöns vilda och 60 mil långa västkust. Slätten mellan havet och de höga Sydalperna är en vidsträckt glesbygd, som blir ödsligare ju längre söderut man kommer. Only Planet har utsett "the West Coast Highway", till en av världens vackraste bilvägar, och för egen del tycker jag att den slår kända "the Great Ocean Road" i Australien och kustvägen förbi Big Sur i Kalifornien. Vid de berömda pannkaksklipporna i Punakaiki stannar jag för natten.

Klipporna ingår i nationalparken Paparoa som för ovanlighetens skull består av kalksten. Bergen har djupa flodraviner och en orörd kustskog. Det är väl ordnat för besökarna vid "pannkakorna", som kallas så på grund av klippornas bisarra utseende. Här har havet skulpterat ett virrvarr av raukar mellan små kanaler och bassänger där dyningarna får vattnet att spruta upp med duschar i så kallade "blow-holes". Man kan vandra framför dem på en välpreparerad stig. Mera äventyrligt är det att paddla uppför Pororai River Gorge innanför klippkusten. Jag hyr en liten enmanskajak och gör som andra, paddlar mot strömmen ▶

▷ i små forsar nedanför tvärbranta och ljusa klippväggar. Ett imponant landskap omger floden.

I västkustens största stad Greymouth byter jag bilen mot tåg och far med Tranz Scenic över Arthurs Pass till östkusten. Denna smalspåriga järnväg är en av världens vackraste (förstås). Längst bak i tåget finns en öppen vagn där många med kameror trängs under passagen över de fotogeniska bergen. Efter drygt fyra timmar når vi det flacka landskapet i Canterbury Plain och slutligen Christchurch, landets nästa största stad efter Auckland.

Här hyr jag bil igen och fortsätter med en kompiss som kommit hit från Sverige, mot Aoraki, mer känt som Mount Cook, landets högsta bergstopp 3 753 meter över havet. Vid Lake Pukaki viker vi in på en återvändsväg och kör fem mil över marker som fått gestalta Pelennors slätt i "Sagan om konungens återkomst". Landet reser sig mäktigt till Sydalpernas snötyngda bergskedja vars glaciärer skickar sitt slam med smältvattenälvarna till Lake Pukaki som lyser i grannaste turkost. Vi når bergets fot och förstummas över den monumentala topografien. Aldrig förr har jag sett ett så häftigt möte mellan

Hectors delfin finns bara i havet kring Nya Zeeland och är världens minsta och mest sällsynta delfinart. Skogspapegojan kaka är tillbakaträngd. Maweka är en orädd vinglös fågel unik för landet.

platt mark och höga bergväggar. Dalen är en vidsträckt grässtopp som breder ut sig horisontellt. Runt denna inramade vidd reser sig nedisade och tvärbranta klippor över två tusen meter höga, som en mur, som ett Mordor. Något liknande rendezvous mellan horisontella och vertikala landformer har jag aldrig sett förr. I Alperna, Himalaya eller Anderna bildar dalarna smala v-raviner.

Vägen slutar i turistbyn Mount Cook, på massivets karga östsidan, en liten ort med hotell och ett "visitors center". Här växer ingen skog, bara buskvegetation och gräsvidd och nära inpå ligger glaciärtungor, klippor och snöfjäll. Vi hade tänkt vandra över bergen till västsidan, till skog och hav, längs leden Copland Pass, en högalpin färdväg. Men guiderna säger att den blivit farlig efter ett ras för några år sedan, och vädet är inte det bästa. Vi far istället vidare och kommer senare med bilen till bergens västra sida.

Denna gång nalkas jag Sydöns västkust från söder. Vi passerar turistorten Wanaka som är ett centrum för fotvandringar i nationalparken Mount Aspiring, och rullar förbi stora fjällsjöar som Lake Wanaka och Lake Hawea. Den ofattbart natursköna vägen leder in i skogen och för oss över passet Haast ned i en brant älvdal med tät och frodig regnskog som för tankarna till Lothlorien i Tolkiens saga. Hela området väster om bergskedjan är så vilt och ostört att det dröjde till 1965 innan kustvägen blev klar. Mil läggs till mil genom jungfruliga skogar nedanför himmelhöga berg som sveps in av molnen. Naturligtvis är detta ett världsarv av högsta rang, ett område som omfattar Sydöns västkust med nationalparkerna Fiordland, Mount Aspiring, Westland och Mount Cook, sammantaget kallat Te Wahipounamu eller South West New Zealand.

På kvällen stannar vi i turistorten Fox Glacier där man kan boka en helikoptertur över bergen, eller en guddad vandring på glaciärerna. Nästa morgon är det den tionde mars 2006

och molnen har skingrats medan ett tunt ispannar kläder i bilen när vi i gryningen ska köra till berömda Lake Mathesons där bergen speglar sig i sjön. Ur den synvinkeln är Sydalperna mäktigare än någonsin. Låglandet där vi befinner oss består av ett halvöppet odlingslandskap med betesmarker, boskap och ensamma

trääd. Fonden fylls upp av snöfjällen som gnistrar skyhögt tretusen meter ovanför en grön mantel av skog. För ögat är detta en annorlunda bergskedja än den vi såg på östra sidan.

Vi rullar vidare norrut, snöfjällen försvinner ur synfältet, bergen blir lägre och mörkare och kustslätten bredare. Boskapsfarmer blir en vanlig syn upp mot Greymouth där min cirkel på Sydön sluts. Härifrån far jag åter över Arthurs pass, denna gång med bil istället för tåg. Intrycken blir olika som de ofta blir med de olika färdstegen, vädet är bättre och den storslagna bergsnaturen med sina märkligt plana flodslätter och höga branter, kommer till sin rätt. Den långa bilresan slutar i Christchurch, en gemytlig stad som blandar urbrittisk tradition och arkitektur med flera invandrarkulturer. I en restaurang prövar vi det utsökta Nya Zeeländska vinet och avrundar med prisbelönta maltwhiskyn Milford som tillverkas i Dunedin, i ett bränneri som anlades för trettio år sedan av några affärsmän med skotsk påbrå.

Resefakta

Flyger man med Air New Zealand går ruten från London via Los Angeles till Auckland, ca 24 timmar, pris i ekonomiklass omkring 12 000 kr tor. Man kan också flyga åt andra hållet, vanligen via Singapore t ex med British Airways.

Tour Pacific är specialist på paketresor och skräddarsydda resor till Nya Zeeland och Söderhavet.

Bensinpriset ligger mellan 7 och 8 kr per liter. Vandringar längs Great Walks måste bokas i förväg hos Department of Conservation.

Hemsidor

www.doc.govt.nz Department of Conservation (Nya Zeelands naturvårdsverk) officiella hemsida

www.newzealand.com/travel Nya Zeelands turistbyrås hemsida för resenärer.

www.filmnz.com Länk till en speciell "Sagan om ringen" sida.

www.wellingtonrover.co.nz bussguidning

www.sanctuary.org.nz Kaori Wildlife Sanctuary

www.dolphinwatchmarlborough.co.nz delfintur

www.driftwoodecotours.co.nz Will Partions hemsida

www.AbelTasmanNZ.com Wilsons Experiences hemsida

www.west-coast.co.nz hemsida om Sydöns västkust

www.tranzscenic.co.nz hemsida om järnvägen över Arthurs pass

www.mtcook.org.nz hemsida om Mt Cook-området. □